

Vesna Ćuro-Tomić

KNJIGA TROŠKOVA

disput

Zagreb, 2024.

REZIME 2008. – 2018:

UKUPNO TROŠKOVA: 3.503.375,00 kn

UKUPNO OTIŠLO NA RATE: 2.469.285,00 kn

OSTATAK KREDITA: cca 2.025.000,00 kn

TROŠKOVI MIMO RATA: 1.034.090,00 kn

VEĆI TROŠKOVI: djeca (školovanje, putovanja), adaptacija stana, opremanje stana, adaptacija stana na moru, grobnica za tatu i mamu

IZVORI: prodaja kuće, prodaja stana, prodaja roditeljske kuće, prodaja dionica, slika, zlata

(Svi iznosi zaokruženi na 5 kn.)

“Ti bar znaš koliko je koštalo tvoje desetljeće”, rekla je Ada.
Sad znam.

Kao dijete voljela sam rješavati zagonetke i rebuse. Nikad nisam varala i virila u rješenja. Jedino sam labirint rješavala od izlaza prema početku, ne znajući da je to varanje. Zašto bih, mislila sam, lutala labirintom i tražila put kad jednostavno mogu početi od izlaza? Od izlaza vodi samo jedan put, nema lutanja.

Ali ne ide to tako, mora se krenuti od početka.

Ni moja profesorica matematike nije dopuštala lakši put. “Ajde ti to nama riješi na teži način”, rekla je kad sam, čudom, nabasala na rješenje ne koristeći formule, jer ih nisam razumjela.

Moja mala nećakinja Ana rekla je: “Jedva čekam da budem starica, da vidim što ću postati kad odrastem.”

Tako bi to bilo u priči, u kojoj se može krenuti od izlaza iz labirinta. Priča ima znanje, pa može početi gdje god joj se sviđa, za razliku od života, koji mora teći od početka do kraja, uredno i po redu, ali u neznanju.

A sve je počelo da bolje nije moglo.

1. dio
GODINA OBIJESTI

Po horoskopu Strijelcima je 2007. godina bila najsretnija u životu. *Znat ćete da ste rođeni pod sretnom zvijezdom*, pisalo je: blagostanje, uspjeh, sklad, ljubav. Tako je i bilo, godina sreće.

Te godine kupili smo stan, lijep, velik i skup, na lijepom mjestu, ni sto metara od Cmroka. Kupili smo i novi automobil, Kiju Sportage, i, najvažnije, izašao je moj drugi roman, koji je dobio dobre kritike.

Promocija je bila u veljači u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, snimali su za radio i televiziju. Iako je bila zima, ja sam došla u sandalama s visokom petom, kakvu nikad ne nosim, kupljenima specijalno za tu priliku. Umišljala sam nešto u smislu *Seksa i grada*. Stol za kojim smo sjedili – S., urednik knjige, A., koja me predstavljala, i ja – bio je na podiju uzdignutom možda i cijeli metar, a nije imao zatvorenu prednju stranu, pa je publika vidjela naše noge. To sam neprekidno imala na umu. Pazila sam da mi koljena budu priljubljena i da ne prekrižim noge, eventualno samo u gležnjevima, elegantno, uljudno i ženstveno. Vidjela sam da A. ima tamne, zimske, kabaste cipele, pomislila sam kako je pogriješila što na to nije mislila. Pametna, darovita, maštovita A., a ne zna da za ovakve cipele nema opravdanja.

Ona se ne klaunira u ljetnim cipelicama usred zime.

Rekla je da meni “ovako talent curi iz prstiju”.

S., najbolji od svih mojih urednika, govorio je lijepo i skromno, a ja sam istaknula da mi je puno pomogao da roman bude ovakav kakav jest, što je bila istina.

Dvorana je bila puna. Novinari, kolege s televizije, prijatelji, rođaci, svi na mojoj strani, divan osjećaj. Nepozvan je stigao Mani, jedna od mojih dviju ljubavi iz mladosti, blesav kao i uvijek, a malo nakon promocije javio mi se i Damjan, moja druga ljubav iz mladosti, monumentalan kao i uvijek. Ni jednog ni drugog nisam vidjela dvadesetak godina.

“Sad se oni svi tebi javljaju jer si poznata”, rekla je mama poslije.

Gotovo da sam i sama u to vjerovala, to da sam “poznata”. I da je to nešto dobro, biti poznat.

“Kako si se ti mene uopće sjetio?” pitala sam Damjana.

“Vidio sam u novinama prikaz promocije. I sliku. Bilo mi je drago što se nisi udebljala, ne bih podnio da si se pretvorila u debelu ženetinu, ne ti, moja Nina”, rekao je.

Damjan se nastavio javljati i nakon promocije, mejlovi- ma, a ja sam nastavila biti obijesna, pa sam mu jednom otpisala: “Oprosti, žuri mi se, idem kupiti stan!”

“I ti to kažeš kao da ideš kupiti kruh!”

“Da, pa kaj!” odgovorila sam uz nekoliko nasmiješenih kružića i jednim koji namiguje.

Stan smo našli u travnju, naš prvi vlastiti stan u životu. Djeca, tinejdžeri, dotad su još spavala u jednoj sobi, u krevetima na kat. Nas dvoje, “intelektualci”, situirani, s dobrim poslovima, vjerovali smo da ga zaslužujemo. Lijep i skup stan, na kredit, ali bili smo višestruko pokriveni drugim nekretninama – imali smo dva mala stana u gradu i kućicu na selu, sve oronulo, ali ne i bezvrijedno – uštedevinom, nasljedstvom, dionicama, policama osiguranja.

Čim sam vidjela oglas, znala sam da je to stan kakav želim. Kad se otkrilo da stan oglašava agencija čija je vlasnica moja školska kolegica, mislila sam da je to znak koji šalje sudbina. Mnogo kasnije shvatila sam da je sudbina samo ono što se ostvari, a mi ne razumijemo zašto, ne zbog složenosti plana iz kojega dolazi, nego zbog vlastitih ograničenja.

“Nives, molim te, čuvaj ga za nas”, rekla sam joj.

“Bez brige”, rekla je ona, “tek je od jučer u prodaji.”

“Blago njima, kako su bez muke prodali”, reći će mnogo godina kasnije naša kći Tena. “A ne kao mi sada, nikome ga ne možemo prodati ni ispod cijene...”

Stan je uživo bio jednako lijep kao na slikama. Velik, prozračan, s puno svjetla, s golemom terasom i staklenim stijenama.

“Nama se stan sviđa”, rekla sam vlasnicima, “samo ima jedan problem: nama treba vremena da prodamo jedan mali stan i kuću na selu.”

Vlasnik je na to pogledao svoju ženu i rekao joj: “Red je ljudima pomoć...”

Nama je rekao: “Ja ću vam srediti kredit u banci za puni iznos, to se, sigurno znate, inače ne može.”

Srce mi je titralo od radosti.

“I onda je sve začas gotovo”, nastavio je vlasnik, pristao muškarac, ležerno ali skupo odjeven, mirišljiv i nabildan, uljudnog govora ispod kojega bi mu se, tu i tamo, omaknula pokoja fraza koja je odavala skorojevičku sirovost, kao što je ispod sloja finih manira probijalo nepoznavanje bontona: mene je, na primjer, pustio da stepenicama idem ispred njega. Odmah na početku dao nam je posjetnicu na kojoj je pisalo *dentist i lobist*. Trebalo nam je odmah biti jasno. “Samo solemnizacija i to je to”, rekao je.

“Što je to solemnizacija?” pitao je moj muž. Gurnula sam ga ispod stola. Znala sam da nije dobro što to pita, nisam ni

ja znala što je, ali sam bar znala da to ne smijem pokazati. Ispao je naivan, a kome je bolje odgovarala naša naivnost nego onome tko nam prodaje stan? Poslije nekoliko mjeseci počeli smo otkrivati koliko smo nasjeli.

I automobil je bio na kredit. Isto povoljno.

Oba kredita u švicarcima.

Kad smo sklapali kredit za stan, rok otplate prvobitno je trebao biti trideset godina. Ali nam je bankar s kojim smo dogovarali, kojega smo zvali Robi jer ga je tako zvao i naš prodavatelj, rekao da to ipak ne bi bilo moguće, zbog naših godina, pa da bi trebalo ugovoriti na dvadeset godina.

“Zbog naših godina?” pitala sam. “Pa kako nam onda dajete kredit za mlade parove?”

“To je drugo”, rekao je. “To je sad akcija, puno povoljnije kamate...”

Iako je skraćivanje roka značilo povećanje rate na gotovo petnaest tisuća, pristali smo jer je moj muž imao plan: nudi li su mu se dobri projekti s dobrom zaradom, a u planu smo imali i prodaju kuće i stana.

“Zar se ne brinete kako ćete? Zašto niste nikoga pitali?” rekao je moj brat. Pod “nikoga” mislio je na sebe i tatu. Zabrinuto je odmahivao glavom.

“Ja ću to otplatiti za tri godine”, rekao je Živko uvjeren.

Za moj rođendan cijela se obitelj okupila kod nas, prvi put u novom stanu, tata i mama, Ana i Stjepan, moji nećaci Krešo i Klara, naša djeca. Krešo je nazvao svog najboljeg prijatelja i rekao mu: “Vjeko, da vidiš kakvu gajbu ima moja teta!”

Tko je mogao naslutiti u što će se ta velika sreća pretvoriti. I da će nam to biti posljednja večera na kojoj smo svi na okupu.

Stigao je i *Kapetan* Vaska Lipovca, predivna drvena skulptura, glava kapetana s lulom u drvenom okviru, dar moga muža meni za rođendan. Cijena boli glava, ali ga je milina vidjeti u dnevnom boravku, kao da je kuća dobila čuvara. Sjetilo me to mog prvog rođendana u braku: Živko mi je darovao parfem i ja sam ga izdašno špricnula iza uha, iako ni on ni ja nismo pretjerano voljeli miris parfema. Pitala sam: “Jesam se previše namirisala?” On mi je nježno odgovorio: “Neee, ti nikad ne mirišeš.”

Mislim da je to najljepša ljubavna izjava koju sam ikada od njega dobila.

Divna godina! Horoskop je točno najavio.

Ali nisam na vrijeme primijetila da je moja sretna godina počela ranije, još u prosincu 2006, kad su me nazvali da me pitaju slažem li se da objave moj roman, koji nije, doduše, dobio nagradu, ali se svidio žiriju i bio među pet najboljih, a sviđa se i glavnom uredniku.

Slažem li se?! Bože mili, kako se ne bih složila!

Da sam primijetila da je sretna godina počela ranije, pripremila bih se na to da može ranije i završiti. Naša sretna godina završila je u prosincu, kako je i počela. Parala se kao pletena vesta. Ne znam otkud taj pomak u odnosu na zemaljski kalendar.

U prosincu 2007. naša rata narasla je za petinu. Išla sam u banku reći im da se dogodila neka greška.

“Nije greška”, rekla je dotjerana bankarka sjajnih zelenkastih očiju i perfektno manikiranih noktiju. “Samo je ukinuta ona akcija za mlade parove, pa vam je kamata viša.”

“Ukinuta akcija za mlade parove?! Nakon mjesec dana?! A mi imamo kredit na dvadeset godina?!”

“Znam, znam. Žao mi je”, rekla je.

“Pa je li to uopće po zakonu?” pitala sam.

“Je, gospodo, sve je to po zakonu.”

Potražili smo Robija, ali rekli su nam da on “više nije dje-
latnik banke”.

Poslije nekog vremena mama mi je rekla: “Znaš, tata ti to
neće reći, ali njemu nije drago što ste dignuli toliki kredit za
stan s onoliko stepenica.”

U studenome tatu je zaboljelo rame. Zadnji dan prosin-
ca dobio je dijagnozu koja se ne preživljava. Stjepan je smrk-
nut šutio, Živko sjedio pognute glave, ja sam plakala. Mami
nismo rekli, tati smo rekli da treba na pretrage.

Unatoč tome nismo odustali od dočeka Nove godine.
Već smo ranije dogovorili da se slavi kod nas, u našem no-
vom, lijepom, velikom stanu. Dolazi cijelo društvo. Svima
im je 2007. bila dobra, a od 2008. objesno su očekivali da
im bude još bolja. Ja sam, zbog tate, bila sumnjičava, ali je
nova godina i meni budila nadu, nove godine moraju biti
takve. Sad se pitam koliko teških novih godina čovjek mora
proživjeti da bi se prestao nadati sretnoj novoj.

Tata je umro 1. ožujka 2008. U svibnju iste godine mami
je dijagnosticiran rak jajnika, četvrti stadij. Brat i ja zajedno
smo plakali, naglas kao mala djeca. Mama je umrla u lipnju
iduće godine.

To su bile godine posebnih, velikih troškova, velikih gu-
bitaka.

Slijedile su godine običnih, malih, ali bezobzirnih troš-
kova. Bezobzirnih, jer uporno traju. Ništa ih ne može za-
ustaviti, prosipaju se kao pijesak kroz usko grlo pješčanog
sata. Popunjavaju praznine među velikim troškovima, kao
zrna pijeska među kamenjem. Nastali su kao nadomjestak
za velike stvari. I više od toga: ono smo na što trošimo. *Con-
sumo, ergo sum*. Poručuju: što više trošiš, bogatiji si. “Na vi-
še proizvoda, veća je ušteda!”, reklamira se velika trgovina.

“Što vas je više, to više štedite”, teleoperater reklamira svoju ponudu. I kad pogledaš iza sebe, vidiš svoj život dan po dan, život banalnih troškova.